

Fréon ylittää maiden ja taiteenlajien rajoja

VILLE RÄNNINEN

Sarjakuvaa ja kuvataiteita naittavan belgialaisen Fréon-ryhmittymän neljästä perustajajäsenestä kolme vieraili Suomessa Helsingin sarjakuvafestivaaleilla. Vincent Fortemps, Denis Deprez ja Olivier Deprez pystyttivät galleria Jangvaan tyylikkään näyttelyn sarjakuvistaan ja pitivät lisäksi puupiirrosaiheisen työpajan. Fréon voidaan katsoa olevan yksi kolmesta ranskalaisen kielialueen merkittävimästä taidesarjakuvaryhmittymästä.

1980-luvun lopussa ranskalaisen kielialueen sarjakuva oli kriisissä. Jacques Tardín ja Enki Bilalín kaltaiset vanhat tähdet kyllä myivät hyvin, eikä heidän luovuutensaakaan osoittanut ehtymisen merkkejä. Silti monet hämmästelivät, missä ovat uudet nuoret kyvyt, jotka pistäisivät pakan uusiksi.

Eipä aikaakaan, kun pinnan alla alkoi kuplia. 1990-luvun alussa syntyivät muutaman vuoden sisällä ensin ranskalaiset l'Association ja Amok – ja pian myös belgialainen Fréon-ryhmittymä. Kullekin näistä oli ja on ominaista sarjakuva-albumien korkea laatu yhdistettynä viimeisteltyyn ulkoasuun. Toisaalta vaikeita kerronnan keinoja ja suorasaakaista flirtailua kuvataiteiden kanssa ei kaihdeta. Tämä pätee varsinkin Amokiin ja Fréoniin.

Vaikka kolmikko ei ole pannut kortteja uusjakoon, sen vaikutus on säteilyltä laajalle alueelle. L'Associationin parhaiden tekijöiden (mm. Lewis Trondheim, David B. ja Edmund Baudoin) mustavalkoalbumit saivat suuret kustantajat matkimaan kaavaa ja julkaisemaan omia mustavalkoisia, B5-kokoisia graafisia romaanejaan. Parhaiten strategiassa

on onnistunut Seuil. Yksi merkki arvostuksen kasvusta nähtiin myös tämänvuotisilla Angoulêmen sarjakuvafestivaaleilla, jossa palkittiin muun muassa l'Associationin David B. albumisarjansa l'Ascension du Haut-mal neljänestä osasta sekä Fréonin Helena Klakocar albumista Passage en Douce.

Mutta miten Fréonin tarina sai alkunsa?

”Fréon-ryhmä syntyi vuoden 1991 lopussa minun, Denisin, Olivierin ja Thierry Van Hasseltin toimesta. Tutustuimme Brysselin St. Luc -taidekoulussa ja huomasimme pitävämme monista samoista asioista. Asiat rullasivat mukavasti ja ensimmäinen näyttelymme oli syyskuussa 1992”, kertoo Vincent Fortemps auringoisen Galleria Jangvan pihassa.

”Aluksi olimme vain yhteen ajautunut taiteilijakollektiivi, pidimme paljon yhteisnäyttelyjä ja teimme portfolioita. Toiminta oli luonteeltaan epämuodollista”, jatkaa Olivier Deprez.

”Tarkoituksenamme oli luoda dynamiikkaa. Kun aloitimme, yhteen oli kerääntynyt kaikkiaan 18 ihmistä, joita yhdisti tietty esteettinen näkökulma.”

Kolmen vuoden epämuodollisen toiminnan jälkeen nelikko päätti tehdä toiminnastaan virallista ja luoda rakenteita helpottamaan asioita. Fréon-kustantamo syntyi marraskuussa 1994.

”Silloin olivat jo olemassa Amok ja Assot”. Toisaalta muualla maailmassa Raw'n ja espanjalaisen Nosotros somos los Muertosin esimerkki kannusti tekemään itsekin jotain vastaavaa”, valottaa Vincent silloista tilannetta.

”Olimme tietenkin jo aikoinaan tahoillamme löytäneet (Lorenzo Mattotti, Jose Muñoz & Carlos Sampayo ja Alberto Breccian. He tekivät pohjatyön meille. Koska olimme jo lukeneet laadukasta taidesarjakuvaa, tiesimme, että asioita voi tehdä toisinkin. Meille oli aivan normaali ajatus julkaista itse harvakseltaan Frigobox-antologiaa ja albumeja tinkimättä vähääkään paperin, painotyön ja taiteellisen lopputuloksen laadusta. Tämä oli ainoa tapa toimia”, lisää Denis Deprez, Olivierin veli.

Vajaassa kuudessa vuodessa Fréon on julkaissut harvakseltaan mutta hyvää. Kustantamon kivijalka oli varsinkin aluksi Frigobox-antologia, joka on tähän mennessä ilmestynyt kymmenen kertaa. Frigoboxissa on julkaistu Van Hasseltin, Deprezin veljesten ja Fortempsin lisäksi muun muassa varsinaiseen ydinryhmään kuulumattomien Dominique Gobletin, Stefano Riccin ja Alberto Breccian töitä. Albumeista mainittakoon muun muassa Riccin häkellyttävä Anita, Vincent Fortempsin taidokkaasti rasvaliidulla tekemä Cimes ja Jens Balzer & Martin Tom Dieckin kerronnallisesti ehkä liiankin nokkela mutta tyylikäs Salut, Deleuze.

Fréon on luonnollisesti ollut alusta lähtien tiivistä tekemisissä muiden samanhenkisten pienkustantamojen ja sarjakuvantekijöiden kanssa ympäri maailmaa. Fréonilaiset ovat muun muassa järjestäneet yleismaailmallisia Autarcie Comix -tapahtumia, joihin on kerääntynyt sarjakuvantekijöitä ympäri maailmaa.

”On äärettömän tärkeää olla kontakteja toisiin ryhmiin ja tekijöihin. Se on tapa luoda dynamiikkaa ja kilpailua eri tekijöiden välille, kannustaa vielä parempaan. Autarcie Comix oli kohtauspaikka, jossa kaikki nämä ryhmät ja yksittäiset tekijät saattoivat kerääntyä yhteen paikkaan vaihtamaan ajatuksiaan. Se oli upeaa!”, hehkuttaa Vincent ja antaa suunvuoron Olivierille.

”Viimeksi kun pidimme tapahtuman, siellä oli 120 piirtäjää. Väkeä oli niin Espanjasta, Amok-ryhmästä kuin Brysselistäkin. Myös Chris Ware oli paikalla.”

”Tällaiset tapahtumat tuovat meille ja muille uusia lukijoita. Kun ihmiset näkevät, että kyse ei ole vain yhdestä ryhmästä vaan useista erilaisista joukkioista, tulee selvemmin näkyviin uuden sukupolven erilainen suhtautuminen sarjakuvaan ja sen mahdollisuuksiin.”

Miten sitten Fréon eroaa vaikkapa Amokista?

”Ero nimenomaan Amokiin on melko pieni. Amok tekee Ranskassa pitkälle samaa kuin me. Erojakin kuitenkin löytyy. Me olemme globaalimpia.

Järjestämme näyttelyjä eri puolilla maailmaa, julkaisemme albumeja laajemmalla skaalalla, meillä on kokileva verkkosivu...”, luettelee Vincent.

Fréonin pyrkimys yhteistyöhön yli rajojen näkyy muun muassa heidän viimeisimmässä projektissaan, jossa tuotetaan kuvauksia Euroopan eri kaupungeista. Galleria Jangvan näyttelyssä oli esillä töitä Belgiassa järjestetystä työpajasta, jossa tehtiin kertomuksia Brysselistä. Fréonin Suomessa järjestämässä kurssilla syntyi sitten vastaavasti kuvauksia Helsingistä.

”Tällaiset teemat tuovat toimintaamme päämäärätietoisuutta ja antavat tilaisuuden tavata uusia taiteilijoita. Toisaalta on tärkeää kurottua sarjakuvien ulkopuolelle, kaikin mahdollisin tavoin. Kirjallisuus, elokuvat, kuvataiteet luovat uusia näköaloja – kuten ihan oikea elämäkin”, täryyttää Denis. ■

www.freon.org

Fréon-kolmikko (Denis, Vincent ja Olivier) Galleria Jangvan avajaisissa. Taustalla Eric Lamben teos *Daphné et les directeurs des ressources humaines*. Valokuva: Maarit Hiltunen

Fréon-galleria

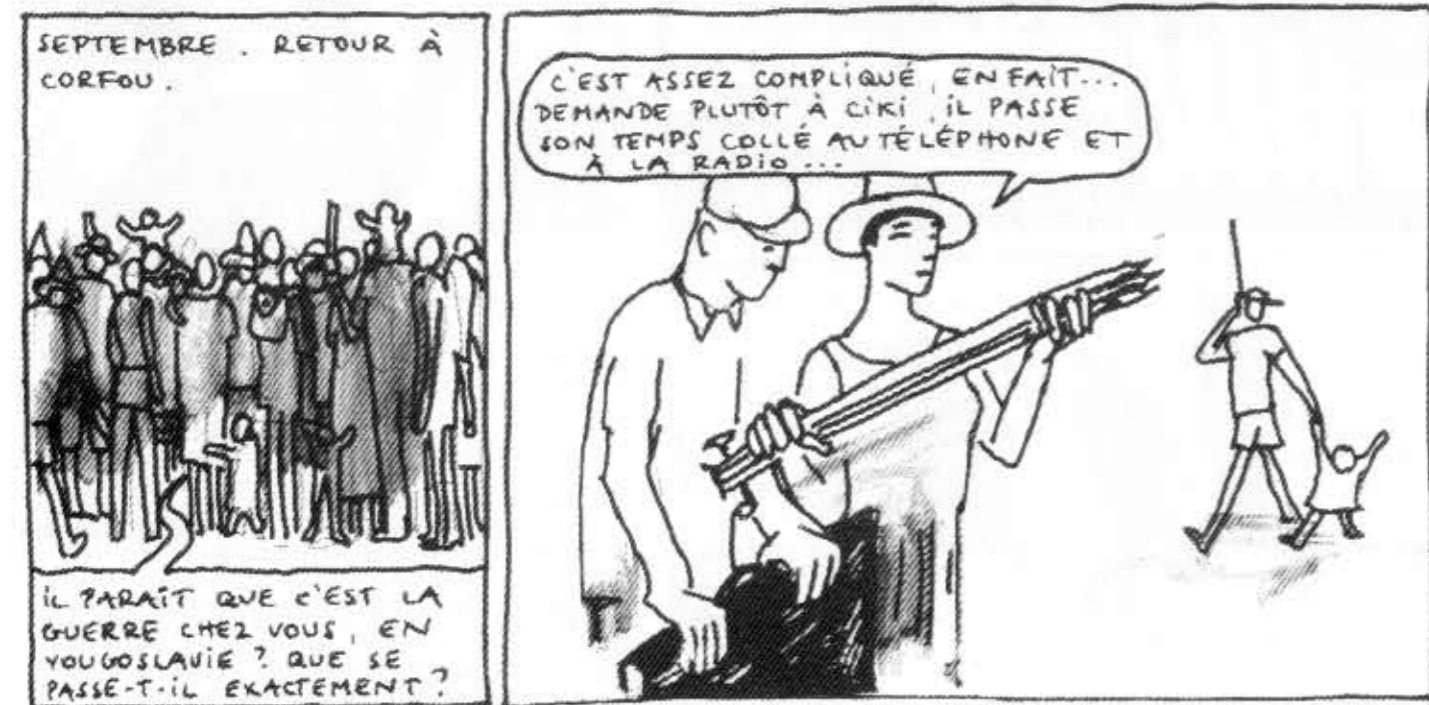
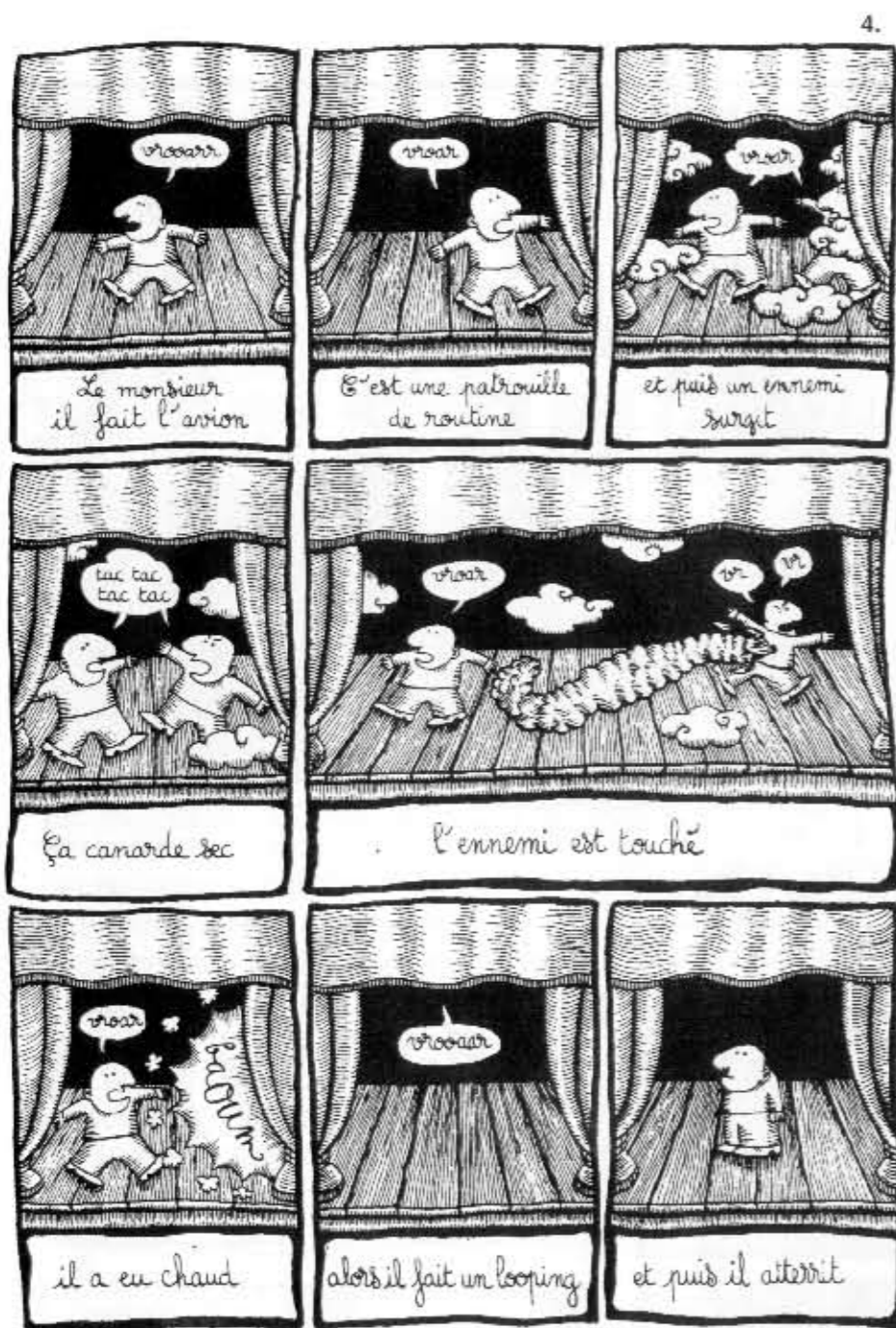

1. *Par les sillons, luku 6: Pluie* (Sade) © Vincent Fortemps (Frigobox 7, 1996) Rasvaliidulla piirretty melankolinen kertomus luonnosta, ihmisestä ja maateudesta. Miehen etsivät kuolleen vaimonsa ruumista rantakaislikosta.

2. *Representant n:o 3* © Paz Boira (Frigobox 7, 1996) Portugalilaisen naispiirtäjän tarina, jossa kauppatukustaja myy lyhää laukkaa menestyksekkäästi.

3. *Daphné et les directeurs des ressources humaines* (*Daphné ja henkilöstöpäälliköt*) © Eric Lambé (Frigobox série II vol. 1, 2000) Lamben albumissa etsitään Fernando Pessoaa. Se toteutettiin alkuvuodesta kaupunkitarinoita-työpajassa Brysselissä.

4. (Nimetön, yksi sivuinen) © Vincent Sardon (Frigobox 7, 1996)

Ruutu1: Herra on lentokone.
R2: Se on tavallisella partiolenolla...
R3: ...kun vihollinen ilmaantuu.
R4: Taistelu on armaton.
R5: Viholliseen osuu...
R6: ...pahasti.
R7: Sitten hän tekee silmukan...
R8: ...ja laskeutuu.

5. Bolivia © Hector Desterheld - Alberto ja Enrique Breccia (Frigobox 6, 1996) Ensimmäinen osa Desterheldin sekä Breccian ja hänen poikansa piirtämää Che Guevaran elämäkertaa. Ilmestyttyään Argentiinassa vuonna 1968 se sai suuren suosion ja moi 60 000 kappaletta. Kun vuonna 1973 sotilaat kaappasivat vallan Argentiinassa, albumin omistaminen ja lukeminen muuttui vaaralliseksi. Originaalit ja myymättömät kappaleet poltettiin ja käsikirjoittaja tapettiin. Brecciaa perheineen uhkailtiin. Ihmiset tuhosivat itse kirjansa peloissaan. Alkuperäispainoksesta on jäljellä 3-4 kirjaa.

6. Les mésaventures de Joseph K. (Herra K:n epäseikkailut) © Olivier Deprez (Frigobox 6, 1996)

Strippi1 Vaatimukset: Rotat valtaan
S2 Uudistukset
S3 Viestit: Olkaa iloisia/ olkaa rohkeita/olkaa tasaarvoisia

7. Passage en douce © Helena Klakocar v. (Passage en douce, 1999) Helena Klakocar v. on kroatialainen galleristi, taiteilija ja sarjakuvapiirtäjä. Passage en douce on päiväkirja huvipurjehduksesta, joka muuttuu pakomatkaksi, kun sota alkaa ja serbit hyökkäävät Kroatiaan. Välimeren satamiin purjehtiva perhe saa väliaikatietoja ystävis-tään, jotka joutuvat rintamalle tai lähtevät pakolaisiksi.

9. Initiation à L'escargot. © Dominique Goblet (Lieplezen jeux sans distant voices / Frontières, 1995) Dominiquen tarinoissa käsitellään usein lasten laiminlyöntiä, väkivaltaisia parisuhteita, ihmisten välistä välinoitamattomuutta ja hyväksikäyttöä. Näytesarjakuvassa juuri kävelemään oppinut lapsi karkaa kotoa lähimetsään ja ihmettelee muun muassa etanaa.

Kiitos Rc:lle Féron-julkaisujen kommentteista!